

AUTOREFERAT

1. Imię i Nazwisko: ELŻBIETA BENDER

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:

1993 –magister Filologii Romańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na podstawie pracy pod tytułem *Le roman de l'adolescence dans „Le Grand Meaulnes” d'Alain Fournier y „Fermina Márquez” de Valery Larbaud*, napisanej pod kierunkiem dr hab. Czesława Grzesiaka.

2002-doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, z dn. 24 października 2002 r., na podstawie rozprawy *Los orígenes de la Generación del 98. Estudio crítico de los textos sobre la infancia y la adolescencia en la obra autobiográfica de Azorín, Pío Baroja y Miguel de Unamuno*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Kazimierza Sabika.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.

1.10 1993 r.- 30.10 2002 r.- asystent, zatrudnienie na nowo powstałym kierunku: specjalność iberyjska w ramach w Zakładzie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

1.10. 1999 r.-30.09. 2000 r.- *profesor visiting* w Zakładzie Studiów Sławistycznych Uniwersytetu w Granadzie.

1.11. 2002 r.-30.03. 2015 r.- adiunkt w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

1.02- 30.09. 2003 r.- *profesor visiting* w Zakładzie Studiów Sławistycznych Uniwersytetu w Granadzie.

1.10 2005 r.- 30.06. 2012 r.- adiunkt, zatrudnienie na kierunku Filologia Iberyjska w Wyższej Szkole Społeczno-Przyrodniczej w Lublinie

1.02- 30.09. 2007 r.- *profesor visiting* w Uniwersytecie w Granadzie.

Od 1.04. 2015 r. –asystent w Instytucie Filologii Romańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego,

Historia del relato y relato de la historia. La obra autobiográfica de Arturo Barea

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

Elżbieta Bender, *Historia del relato y relato de la historia. La obra autobiográfica de Arturo Barea*, 2016, Wydawnictwo UMCS, Lublin

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników

Podjęcie przeze mnie badań nad twórczością Artura Barei (1893-1957), hiszpańskiego pisarza emigracji, spowodowane było wieloma względami. Po pierwsze lektura jego pasjonującej trylogii autobiograficznej *La forja de un rebelde*, odkrywającej nieznane lub bardzo mało znane dotąd fakty historyczne oraz mistrzowsko ukazującej emocje zwykłych ludzi w konfrontacji z „wielką” polityką, zwróciła moją uwagę na wyjątkowe bogactwo tematyczne oraz różnorodność stylistyczną pisarstwa tego autora. Po zapoznaniu się z całą jego twórczością mogłam stwierdzić, że jest ona wyjątkowo ciekawym materiałem badawczym, pozwalającym na zastosowanie szerokiego, interdyscyplinarnego spojrzenia, a tym samym na wzbogacenie refleksji nad literaturą, a w szczególności nad literaturą autobiograficzną.

Ponadto, niewątpliwym wyzwaniem dla badacza było zmierzenie się z kontrowersyjną i kłopotliwą dla wielu hiszpańskich grup społecznych twórczością Barei, pisarza ciągle jeszcze bardzo mało znanego w Hiszpanii. Niektóre jego książki zaledwie kilka lat temu trafiły po raz pierwszy do hiszpańskich księgarń. Ostatnie, liczne wydania *La forja de un rebelde*, pochlebne recenzje samych czytelników i największych autorytetów w dziedzinie literatury, jak np. uznany krytyk José María Pozuelo Yvancos czy współczesny pisarz Antonio Muñoz Molina, nie zmieniły faktu, że z przyczyn ideologicznych Arturo Barea pozostaje autorem wykluczonym, niewygodnym dla hiszpańskich elit politycznych. Jego zbyt szczere wyznania dotyczące wojny domowej, opisanej w trzecim tomie autobiografii, zatytułowanym *Pomieh* spowodowały, że środowiska prawicowe w sposób naturalny uznają go za wroga, a

zwolennicy idei lewicowych, za zdrajcę. Dodać przy tym należy że demaskatorski charakter tej książki nie jest bynajmniej zdecydowanym atakiem na jedną czy drugą stronę bratobójczego konfliktu 1936 r., lecz przede wszystkim smutną zadumą głęboko zatroskanego o losy rodaków człowieka.

Kolejnym powodem podjęcia tematyki twórczości autobiograficznej Artura Barei był fakt, że dotychczasowe opinie krytyków w tym zakresie, koncentrowały swą uwagę na tematyce wojny domowej oraz oceniały -w sposób skrajnie odmienny- wiarygodność przedstawianych w autobiografii zdarzeń. Uznałam więc, że zastosowanie najnowszych praktyk krytyki literackiej bazujących na osiągnięciach różnych dyscyplin, głównie historycznych i psychologicznych, pozwoli z jednej strony na zweryfikowanie tych ocen, a także umożliwi zanalizowanie tych aspektów twórczości Barei, które do tej pory nie były obiektem badań. Przy czym bogactwo tematyczne oraz wielopłaszczyznowość tej twórczości wskazywały już na początkowym etapie analiz na możliwość rozwinięcia ciekawej teoretycznej refleksji nad elementami specyficznego dyskursu literackiego, jakim jest autobiografia.

Owocem kilkuletnich moich badań nad autobiograficzną twórczością Artura Barei jest, wskazana przeze mnie jako osiągnięcie naukowe, autorska monografia zatytułowana *Historia del relato y relato de la historia. La obra autobiográfica de Arturo Barea* (tłum. pol. *Historia opowieści i opowieść o historii. Autobiograficzna twórczość Artura Barei*). Jest to „socjokrytyczne” oraz interdyscyplinarne studium, wskazujące na ścisłe związki istniejące między treścią i strukturą dzieł tego pisarza a rzeczywistością pozaliteracką -historyczną, społeczną i kulturową- zarówno tą przedstawioną w treści utworów jak i tą, w której powstawały oraz czytane były książki tego autora.

Na podstawowy korpus badawczy monografii składają się zarówno te utwory A. Barei, które odpowiadają klasycznym założeniom gatunku autobiograficznego, określonym przez Philippa Lejeune’a, jak również i te, których przynależność do literatury autobiograficznej wymaga przyjęcia znaczeniowo szerszego rozumienia tego gatunku. Są to przede wszystkim: obszerna trytomowa autobiografia *La forja de un rebelde* (tłum. pol. *Kuźnia buntownika*), opowiadania -zwłaszcza te pochodzące z tomu *Valor y miedo* (tłum. polskie *Odwaga i strach* - oraz scenariusze audycji radiowych. W pracy odwołuję się również do innych dzieł Barei, takich jak np. powieść *La raíz rota* (tłum. pol. *Zerwane korzenie*), eseje o tematyce społecznej czy opracowania krytyczne na temat literatury hiszpańskiej.

Monografia *Historia opowieści i opowieść o historii. La obra autobiográfica de Arturo Barea* składa się z pięciu głównych rozdziałów, z których dwa pierwsze stanowią

zarys życia i twórczości Artura Barei oraz przedstawiają dotychczasowy stan badań nad jego dorobkiem pisarskim. Należy podkreślić, że najważniejszym dziełem tego autora jest autobiograficzna trylogia pt. *Kuźnia buntownika*, w której ukazał zarówno osobiste doświadczenia obejmujące okres od dzieciństwa aż do początków emigracji w 1939 r., jak również opinie, zachowania oraz nastroje bliższego i dalszego otoczenia. Ta obszerna trzytomowa seria wyróżnia się niezwykle szczegółowością oraz troską o zachowanie bezstronności, którą udaje się autorowi osiągnąć poprzez zastosowanie narracji polifonicznej. *Kuźnia buntownika* jest źródłem bardzo wielu cennych informacji o hiszpańskiej historii czasów pierwszej dekady XX wieku. Stanowi też wnikliwą analizę zależności przyczynowo-skutkowych zdarzeń historycznych, takich jak np. wojna marokańska czy wojna domowa.

Historia w rozumieniu sekwencji zdarzeń społeczno-politycznych była impulsem, inspiracją i stała się głównym tematem autobiograficznych narracji Barei i dlatego to ona jest elementem wiodącym w moich badaniach, co znalazło odbicie w tytule monografii *Historia opowieści i opowieść o historii* oraz tytułach trzech jej najważniejszych części: „Historia opowieści”, „Nowa historiografia i hiszpańska tradycja literacko-historyczna” oraz „Opowieść o historii”. W pierwszej z nich analizuję czynniki, które wpłynęły na kształtowanie się zainteresowań literackich i zdolności pisarskich autora, a później zdeterminowały proces tworzenia autobiograficznych narracji. Zwróciłam tutaj uwagę na pierwsze negatywne doświadczenia Barei w jego kontaktach ze środowiskiem pisarskim Madrytu na początku wieku XX, gdy uczestnicząc w intelektualnych spotkaniach skupionych wokół najbardziej uznanych twórców, dość szybko porzucił młodsze marzenia o tym, by zostać pisarzem. Momentem zwrotnym zarówno w karierze literackiej jak i w życiu osobistym stały się natomiast doświadczenia wojenne w Maroku oraz wojna domowa 1936 r. Wówczas długotrwały stres związany z zagrożeniem życia oraz wszechobecnymi obrazami cierpienia i śmierci, spowodowały u pisarza poważne dolegliwości psychiczne, określane dziś mianem „zespołu stresu pourazowego”, a także instynktownie pchnęły go do spisywania dramatycznych doświadczeń wojennych. Powstające kolejno opowiadania, scenariusze radiowe oraz autobiograficzna trylogia stały się dla Barei rodzajem terapii, która pozwalała mu łagodzić coraz bardziej niepokojące symptomy choroby nerwowej. Ten aspekt twórczości Barei poddałam analizie w podrozdziale „Autobiografia i autoterapia narracyjna”, nawiązując do najnowszych badań psychologicznych, które w latach pięćdziesiątych XX w. doprowadziły do opracowania przez Michaela White’a i Davida Epstona tzw. terapii narracyjnej. W krytyce literackiej terapeutyczny wymiar pisania o sobie jest ciągle tematem w nieznacznym stopniu eksplorowanym przez badaczy, dlatego też ten fragment mojej pracy,

oparty na porównaniu psychologicznych założeń terapii narracyjnej z twórczością autobiograficzną Barei uznaję za nowatorską propozycję metodologiczną.

W drugiej części rozprawy „Nowa historiografia i hiszpańska tradycja literacko-historyczna” przedstawiłam w zarysie najnowsze propozycje metodologiczne z dziedziny historiografii oraz literaturoznawstwa, zwracając uwagę na istotne zbieżności między tymi dwoma dyscyplinami. Podjęłam również rozważania na temat podobieństwa koncepcji „intrahistorii” zaproponowanej przez hiszpańskiego pisarza i filozofa przełomu XIX i XX wieku, Miguela de Unamuna, do dzisiejszych propozycji badaczy z kręgów *New Historicism*. Za niezbędne dla moich kolejnych analiz uznałam zestawienie opinii współczesnych krytyków literatury, filozofów oraz historyków na temat narracyjnego charakteru historii oraz związków między historiografią a literaturą o tematyce historycznej.

Osobny podrozdział „Autobiografia i jej konsekwencje” poświęciłam problematyce literatury autobiograficznej w świetle najnowszych badań literaturoznawczych, ze szczególnym uwzględnieniem głosów badaczy hiszpańskich. Wszyscy oni podkreślają silny związek narracji autobiograficznej z historyczną rzeczywistością. Zauważają jednocześnie, że specyficzny charakter autobiografii, oparty na umowie między autorem a czytelnikiem, może czasami prowadzić do nadużyć, a nawet do fałszowania przeszłości. Wśród nowych propozycji metodologicznych w badaniach nad autobiografią zwróciłam uwagę na koncepcję Jaimego Céspedes, z roku 2006, opartą na badaniu kilku poziomów tzw. „napięć”, czyli procesów wzajemnego oddziaływania na siebie różnych elementów strukturalno-tematycznych autobiografii i jej społecznych i kulturowych kontekstów. Céspedes wyodrębnia następujące poziomy napięcie: „gatunkowy” (między tradycją i innowacją), „tematyczny” (między autobiograficznością i heterobiograficznością), „czytelniczego odbioru” (między indywidualizmem i uniwersalizmem), „semantyczny” (między wyborem najistotniejszych w życiu autora zdarzeń i tworzeniem nowych znaczeń tych zdarzeń), „stylistyczny” (między stylem neutralnym i literackim), „narracyjnej struktury” (między narracją z zaprojektowanym odbiorcą i narracją pozbawioną tego elementu), „pragmatyczny” (napięcie między tekstem a jego znaczeniem). Przyznam, że właśnie ta propozycja metodologiczna w największym stopniu jest zbieżna z przyjętym później kierunkiem moich analiz autobiograficznej twórczości Barei.

Kolejny rozdział monografii „Opowieść o historii” stanowi jej najobszerniejszą część. Jej trzy pierwsze podrozdziały poświęciłam zagadnieniom autobiograficzności, perspektywy „intrahistorycznej” oraz historii indywidualnej i zbiorowej w utworach Artura Barei. W następnych trzech podrozdziałach poddałam analizie obraz historycznej epoki pierwszej

dekady XX wieku, jaki rysuje się w książkach Barei. Porównałam literacką wersję wydarzeń historycznych pisarza z informacjami i opiniami historyków zajmujących się problematyką tego okresu.

Na początku podrozdziału „Dwie Hiszpanie i rosnące konflikty społeczne” przedstawiłam zarys historyczny epoki końca XIX i początku XX wieku, celem zobrazowania przyczyn i ewolucji nasilających się podziałów hiszpańskiego społeczeństwa, które skutkowało polaryzacją sceny politycznej i w konsekwencji doprowadziło do bratobójczej wojny domowej w 1936 r. Później, w oparciu o analizę twórczości autobiograficznej Barei, zwłaszcza pierwszego tomu autobiografii pt. *Kuźnia*, prześledziłam problematykę tzw. dwóch Hiszpanii: jednej, liberalnej, dążącej do szybkiego rozwoju ekonomicznego i do ograniczenia przywilejów kleru, wojska i kacyków; drugiej, prawicowej, hołdującej staremu porządkowi społecznemu opartemu na dawnych tradycjach i katolickich zasadach moralności. W *Kuźni* Barea w sposób mistrzowski zobrazował rosnące rozwarstwienie hiszpańskiego społeczeństwa i nasilające się konflikty społeczne, widoczne tak w otoczeniu rodzinnym pisarza, jak i w środowisku szkolnym i pracowniczym.

Bardzo istotnym dla późniejszego postrzegania sceny politycznej przez Bareę wydaje się doświadczenie wzrastania w otoczeniu dwóch różnych klas społecznych: proletariatu, do którego należała jego matka i rodzeństwo, oraz klasy średniej wujostwa, u których mieszkał i dzięki którym mógł się kształcić. Bardzo ważnym dla rozwoju emocjonalnego oraz „predyspozycji autobiograficznych”, zgodnie z teorią Bowlby’ego, były pełne ciepła relacje z matką. Natomiast dramatyczne wydarzenia historyczne oraz nastroje społeczne miały ogromny wpływ na kształtowanie się poglądów politycznych Barei, a te z kolei zdeterminowały kierunek jego literackiej twórczości. Na podstawie szczegółowych analiz zarówno stylistycznych jak i tematycznych *Kuźni* staram się określić najbardziej bezpośrednie zależności między sytuacją rodzinną i nastrojami społeczno-politycznymi a tematyką, kształtem i przesłaniem ideologicznym narracji autobiograficznych Barei.

W następnym podrozdziale analizuję obraz wojny kolonialnej w Maroku przedstawionej w drugim tomie autobiografii *La ruta* (tłum. pol. *Droga*). Ponieważ konflikt marokański wciąż jest zagadnieniem niedostatecznie zbadanym przez historyków –w 2013 roku w Bibliotece Narodowej w Madrycie znajdowała się tylko jedna pozycja bibliograficzna– oraz wobec braku wiarygodnych i wyczerpujących materiałów źródłowych, książka Barei jest cennym źródłem informacji na temat tego okresu. Zaobserwowałam, że pisarz często zgadza się z oceną historyków dotyczącą tego konfliktu. Czasem jednak opinia Barei lub jego przyjaciół jest zupełnie odmienna, jak w przypadku relacji generała Franco i Millana Astraya,

uznawanych przez historyków za przyjacielskie, a według pisarza, pełne napięć i niechęci. Przedstawiona w *Drodze* wojna w Maroku zaskakuje szczerością wyznań autora, który kreśli zdemoralizowany obraz hiszpańskiego wojska oraz przerażającej biedy tubylców i zwykłych hiszpańskich żołnierzy. Barea oskarża polityków i przedsiębiorców o wywołanie konfliktu dla ochrony partykularnych interesów, a dowództwo wojskowe o korupcję, którą szeregowy żołnierz przypłacał zdrowiem a nawet życiem. Barea wspomina zarówno nieludzkie warunki i monotonię na tyłach wojny, wyczerpujące marsze, jak również walki z niezwykle brutalnym wrogiem. Ponadto demaskuje hipokryzję polityków, zarówno hiszpańskich jak i europejskich, którzy pod pretekstem niesienia cywilizacyjnego rozwoju Afryce, walczyli o dominację ekonomiczno-polityczną w regionie, w tym o przejęcie kontroli nad bogactwami naturalnymi Maroka.

Ostatni rozdział części analitycznej poświęcony jest hiszpańskiej wojnie domowej, przedstawionej w trzecim tomie autobiografii *La llama* (tłum. pol. *Plomień*), audycjach radiowych, a także w opowiadaniach *Valor y miedo* (tłum. pol. *Odwaga i strach*). We wszystkich tych narracjach mamy do czynienia z relacją całkowicie odartą z patosu, jaki temu konfliktowi starały się nadać propagandy obu walczących stron. Obraz wojny domowej u Barei to przede wszystkim szereg ludzkich tragedii. Ich wspomnienie pozwala pisarzowi na obalenie argumentów próbujących usprawiedliwić bratobójczą walkę.

W czasie wojny pisarz pracował jako cenzor w biurze propagandy w oblężonych przez wojska generała Franco Madrycie. Był wówczas świadkiem bohaterstwa obrońców stolicy, ale też i masowych egzekucji tzw. ideologicznych wrogów oraz rosnącej rywalizacji między różnymi frakcjami republikańskiego obozu. Sam doświadczył oskarżeń i prześladowań ze strony komunistów i zmuszony był do opuszczenia Hiszpanii na początku 1938 r.

Świadectwo historyczne Barei, jakim są jego autobiograficzne książki, wyróżnia się polifonicznością i niezwykle szczegółowością przywoływanych zdarzeń, na co zwracam uwagę przy okazji analizy każdego z utworów pisarza. Barea czerpie i przekazuje historyczną wiedzę nie tylko na podstawie własnych przeżyć, ale również w oparciu o relacje innych osób, artykuły prasowe oraz inne dokumenty. Najczęściej relacjonuje wydarzenia, które nie mają wpływu na bieg tzw. wielkiej historii i których bohaterami są zwykli anonimowi ludzie.

Barea często opowiada te same wydarzenia stosując różne formy narracyjne: scenariusz radiowy, opowiadanie, autobiografię. Potwierdza tym samym narracyjny charakter opowieści historycznej i pozwala zauważyć istotne różnice w postrzeganiu opowiedzianych zdarzeń w zależności od zastosowanego rodzaju dyskursu narracyjnego. Bardzo często autor posługuje się stylem reportażu literackiego, w którym łączy elementy narracji publicystycznej

i literackiej. Wówczas narrator, niczym reporter wojenny, relacjonuje na gorąco wydarzenia, których jest naocznym świadkiem.

W ostatnim rozdziale rozprawy „Consideraciones finales” (tłum. pol. „Rozważania końcowe”) podsumowuję przeprowadzone wcześniej analizy oraz formułuję szereg wniosków teoretyczno-metodologicznych w odniesieniu do literatury autobiograficznej. Badania twórczości Barei pozwoliły mi wyróżnić cztery poziomy tzw. kontekstów społecznych, tj. grup czynników mających bezpośredni wpływ na kształt oraz tematykę autobiograficznych utworów. Definiuję je jako konteksty indywidualne, rodzinne, narodowe oraz uniwersalne. Te wnioski oraz zwrócenie w moich badaniach uwagi na terapeutyczną funkcję autobiografii skłoniły mnie do zaproponowania modyfikacji modelu komunikacji językowej R. Jakobsona polegającej na uwzględnieniu autoterapeutycznego charakteru autobiografii oraz zilustrowaniu skomplikowanej struktury zależności między doświadczeniami autora i czytelnika a kształtem i tematyką autobiograficznej narracji.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

Tematyka pracy magisterskiej ukierunkowała moje zainteresowanie badawcze w stronę powieści o dojrzewaniu (hiszp. *novela de formación*, fr. *roman de l'adolescence*, niem. *Bildungsroman*). Natomiast potrzeby nowego kierunku -specjalizacji iberystycznej- oraz studia w Universidad Autónoma w Madrycie zwróciły moją uwagę na twórczość Pokolenia 98, a roczny pobyt na Uniwersytecie w Granadzie oraz kilka kwerend bibliotecznych w Madrycie zdecydowały o ostatecznym wyborze tematu mojej pracy doktorskiej. Poddalam w niej analizie utwory autobiograficzne M. de Unamuna, Azorina i Pio Barojy, poszukując związków między dziecięcymi i młodzieńczymi doświadczeniami przyszłych pisarzy a ich późniejszą twórczością literacką. W związku ze specyfiką gatunku autobiograficznego oraz podejmowaną problematyką psychologiczną, stosowany przeze mnie do tej pory warsztat metodologiczny okazał się niewystarczający. Musiałam więc sięgnąć po opracowania historyczne i psychologiczne, umożliwiające badanie zależności między dyskursem autobiograficznym a rzeczywistością pozaliteracką.

Po doktoracie moje badania naukowe pod względem metodologicznym charakteryzowały się poszukiwaniem nowych narzędzi badawczych. Jednocześnie koncentrowały się wokół kilku obszarów tematycznych:

Początkowo kontynuowałam badania nad formami autobiograficznymi pisarzy tego pokolenia, które zaowocowały wygłoszeniem referatów na 3 konferencjach międzynarodowych (zał. 4, lista II B, poz. 1, 3, 4) oraz publikacją 5 artykułów (zał. 4, lista II B, poz. 2-6). Opublikowałam również monografię przygotowaną na podstawie rozprawy doktorskiej, modyfikując znacząco pierwotny jej tekst, a mianowicie koncentrując się na twórczości Miguela de Unamuna i Azorina. Książka zatytułowana *Hay emociones en la niñez que duran toda la vida. La infancia y la adolescencia en la obra autobiográfica de José Martínez Ruiz, Azorín, y Miguel de Unamuno*, ukazała się nakładem Wydawnictwa UMCS w roku 2011.

Oprócz utworów autobiograficznych pokolenia 98, zajmowałam się również innymi gatunkami literackimi w twórczości tej grupy pisarzy. Między innymi, badałam status i relacje postaci w odniesieniu do problematyki „inności” w powieści *Mgła* Miguela de Unamuna, a efekty mojej pracy najpierw przedstawiłam podczas konferencji w Bratysławie (zał. 4, lista III, poz. 6), a następnie opublikowałam w formie artykułu (zał. 4, lista II B 1, poz. 7). W esejach *En torno al casticismo* Miguela de Unamuna analizowałam takie zagadnienia jak: historia i kultura Hiszpanii, duch hiszpańskości oraz proces tworzenia się hiszpańskiej państwowości. Wyniki badań wygłosiłam w j. polskim podczas konferencji w Gnieźnie (zał. 4, lista III, poz. 8) oraz opublikowałam w artykule zredagowanym w j. hiszpańskim (zał. 4, lista II B, poz. 9). Ponadto, eseje te zwróciły moją uwagę na nowatorstwo postrzegania historii przez Miguela de Unamuno oraz na wiele zbieżności jego koncepcji „intrahistorii” z założeniami nowego historycyzmu. Te obserwacje stały się impulsem dla podjęcia badań porównawczych „intrahistorycznej” metodologii Miguela de Unamuna i historycznej narracji Artura Barei, uwzględnione w monografii *Historia del relato y relato de la historia. La obra autobiográfica de Arturo Barea* oraz przedstawione w artykule „La intrahistoria de la Guerra Civil española de 1936 según Arturo Barea”, opublikowanym w *Rocznikach Humanistycznych*, w 2014 roku (zał. 4, lista II B, poz. 14).

Ponieważ pojęcie „intrahistorii” jest w polskich środowiskach naukowych zupełnie nieznane-w przeciwieństwie do np. „mikrohistorii” Carla Ginzburga- rozpoczęłam prace nad tłumaczeniem *En torno al casticismo*, celem przybliżenia polskiemu odbiorcy ciekawej unamunowskiej koncepcji historiograficznej, wyprzedzającej o ponad pół wieku propozycje posthistorycyzmu.

Twórczość Artura Barei

Problematyka twórczości Artura Barei pojawiła się w kręgu moich zainteresowań badawczych w czasie, gdy przygotowywałam informacje na temat hiszpańskiej literatury o wojnie domowej 1936 r. Lektura *Kuźni buntownika*, a potem kolejnych książek, zwróciła moją uwagę na kilka interesujących aspektów. Analizowałam je w kolejnych artykułach i przedstawiałam podczas międzynarodowych konferencji (zał 4, lista II B, poz. 5, 9-14). Bogactwo tematyczne i formalne twórczości Barei skłoniło mnie do badania różnych zagadnień, takich jak: wojna domowa w autobiograficznej narracji (zał 4, lista II B, poz. 8 i 10), wojna marokańska i obrazy przemocy w drugim tomie autobiografii *Płomień* (zał 4, lista II B, poz. 17), autobiografia wobec historycznego tabu (zał 4, lista II B, poz. 10), Madryt w czasie wojny domowej w opowiadaniach *Valor y miedo* (publikacja subwencionowana przez Ministerstwo Obrony hiszpańskiego rządu, ukaże się drukiem w marcu 2016 r.), literatura reportażu w twórczości Barei (zał 4, lista II B, poz. 15), typy narracji historycznej a jej recepcja ("La historia y el relato: la imagen de la Guerra Civil española en la obra de Arturo Barea (*La llama y Valor y miedo*)", w druku). Za szczególnie interesujące uznałam zagadnienie terapeutycznej funkcji autobiografii, któremu poświęciłam dwa artykuły (zał. 4, lista II B, poz. 11 i 13). Nowe publikacje z dziedziny psychologii oraz pojawiające się od niedawna artykuły literaturoznawcze podejmujące tę problematykę spowodowały, że wyniki moich dociekań w tej kwestii wymagały uzupełnienia, uwzględnionego przeze mnie w monografii *Historia del relato y relato de la historia. La obra autobiográfica de Arturo Barea*.

Hiszpańska literatura o wojnie domowej

Moje zainteresowanie historyczną narracją w literaturze nie ogranicza się do twórczości Artura Barei. Podejmuję również badania obrazów wojny domowej w powieściach innych hiszpańskich pisarzy. Analizując różne utwory o tej tematyce zauważyłam pewną ewolucję historycznego dyskursu. Początkowo konflikt ten przedstawiany był w książkach o charakterze propagandowym, później w formie historycznego świadectwa (przykład Barei), następnie jako dziecięce lub młodzieńcze wspomnienia czasu dojrzewania z wojną w tle (pokolenie tzw. „dzieci wojny”). Dziś tematykę wojny podejmują pisarze nazywani „wnukami wojny”, próbując rozwikłać tajemnice najbardziej traumatycznego wydarzenia w dziejach najnowszej historii Hiszpanii, jakim był konflikt 1936 r. Ogromna ilość wydawanych w ostatnich latach powieści o wojnie wskazuje na wagę tego kulturowego, ale też i społecznego zjawiska. Otwiera też ciekawe perspektywy badawcze w ramach tzw. *memory*

studies. Do tej pory pod moją opieką naukową powstało kilka prac licencjackich poświęconych pisarzom należącym zarówno do pokolenia świadków historii (A. Barei, J. Ramón Sender), jak i będących „dziećmi wojny” (A. M. Matute) i „wnukami wojny” (D. Chacón, J. Eslava Galán, M. Rivas). Wygłosiłam również jeden referat, a także złożyłam do recenzji w czasopiśmie *Sociocritica* artykuł „Construcción y deconstrucción del mito del héroe en *La mula* de Juan Eslava Galán”. W oparciu o powieść Andresa Trapiello *Ayer no más*, przygotowuję artykuł na temat złożonych relacji syna i ojca w kontekście historycznego rozliczania zbrodni wojny domowej.

Literatura hiszpańska i dydaktyka

W czasie prowadzonych przez mnie zajęć dydaktycznych powstały nowe pomysły badawcze, których wyniki opublikowałam w formie artykułów. Dotyczyły one postaci łotrzyka („Le picaro, exemple espagnol d’un domestique vicieux selon *Lazarillo de Tormes* (XVI e siècle)”) oraz literatury w dydaktyce nauczania języków obcych („La literatura y sus posibilidades en la didáctica de la lengua y cultura españolas: La guerra civil en *La forja de un rebelde* de Arturo Barea”). W listopadzie 2015 r. wygłosiłam referat (zał. 4, lista III, poz. 19) dotyczący unamunowskiego odczytywania *Don Kichota* w książce *Vida de Don Quijote y Sancho Panza*.

Podsumowując, po uzyskaniu stopnia doktora, opublikowałam 2 monografie autorskie oraz 17 artykułów w czasopiśmie lub monografiach recenzowanych. Trzy kolejne artykuły ukażą się w pierwszym kwartale 2016 r. Ponadto, jeden artykuł jest złożony do recenzji, a jedno tłumaczenie oraz dwa artykuły są w przygotowaniu. W tym roku w Hiszpanii ukaże się również 5-języczne tłumaczenie obszernego, obejmującego 30 utworów, zbioru poezji arabskiej o tematyce andaluzyjskiej, efekt międzynarodowej współpracy w ramach projektu translatorskiego *TRAD-COL: Traducir colectivamente la voz lírica. TRAD-MILENIO* (prowadzonego na Wydziale Tłumaczeń Uniwersytetu w Granadzie), w którym uczestniczyłam jako koordynator z ramienia UMCS.

Po doktoracie wzięłam udział w dziewiętnastu konferencjach naukowych, zarówno w kraju jak i za granicą (pełne zestawienie w zał. 4, lista III). Uczestniczyłam w sympozjach skupiających specjalistów z różnych dziedzin- oprócz literaturoznawstwa, przede wszystkim filozofii, historii, kulturoznawstwa, pedagogiki- celem poszukiwania nowych metod badawczych, umożliwiających wnikliwe interdyscyplinarne analizy różnych typów

narracyjnych dyskursów. Bardzo istotnym dla rozwoju badań nad literaturą historyczną był zwrot w hiszpańskim postrzeganiu wojny domowej, który zainicjował szeroką debatę, tak społeczną jak i naukową. W 2013 r. po raz pierwszy podczas konferencji *Encuentros*, zorganizowanej na Uniwersytecie Wrocławskim, jeden z paneli poświęcony był tematyce wojny domowej. W uniwersytetach hiszpańskich coraz odważniej podejmuje się tematykę wojny i dyktatury, choć ciągle budzi ona duże emocje, prowadzące niekiedy do bardzo gwałtownych dyskusji. Mogłam się o tym przekonać podczas konferencji zorganizowanej na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Complutense w Madrycie (zał. 4., lista III, poz. 13), w której pomimo starań organizatorów utrzymania jej w tajemnicy przed profesorami o odmiennych poglądach, doszło do kilku zdecydowanych starć słownych.

Każda konferencja, w której uczestniczyłam była ważna z innego powodu. Np. podczas XV Congreso Internacional CILEC, *El Canon y su circunstancia: literatura, cine y prensa*, miałam okazję poznać specjalistów nie tylko z dziedziny współczesnej literatury hiszpańskiej, ale również współczesnego kina hiszpańskiego, w tym osoby pracujące przy produkcji telewizyjnej ekranizacji powieści Barei *Kuźnia buntownika*. Spośród konferencji ważnych dla rozwoju metodologiczno-teoretycznego moich badań, należy wyróżnić XV Congreso del Instituto Internacional de Sociocrítica *Literatura, comunidad, memoria: transición de los discursos/discursos de la transición* (zał.4, lista III, poz. 17).

Elisabeta Bender